

Klíčové kompetence v souboru učebnic vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura pro 1. ročník

Název a vymezení kompetence v RVP

Naplnění v učebnicích ČJ pro 1. ročník

Kompetence k učení –

umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.

Čtenářské a písařské dovednosti jsou od počátku podřízeny cíli dosažení **funkční gramotnosti** jako předpokladu celoživotní schopnosti efektivně využívat různé informační zdroje k učení i řešení problémů. Od samého počátku jsou ve slabikáři kromě tradičních beletristických textů zařazeny texty informační a nelineární, děti se učí číst nejen pro zábavu a potěšení z příběhu, ale také pro poučení, **učí se učit z textu**.

Kompetence k řešení problémů –

podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.

Přesné logické myšlení a řešení problémů se převážně uskutečňuje jako pojmové myšlení; závisí na dosaženém stupni rozvoje jazyka. To je zároveň klíčovou podmínkou pro úspěšné osvojení čtení. Proto je východiskem učebnice celostní jazykový rozvoj. Na druhou stranu je tvořivé, divergentní myšlení podporováno mj. tím, že žáci mají ve všech učebnicích od počátku prostor pro sebevyjádření (kromě opisu a přepisu děti píšou vlastní sdělení, tvořivě reagují na přečtené). Jakmile to dosažená úroveň čtenářství dovolí, setkávají se ve čtených příbězích s modelovými situacemi, v nichž hrdinové řeší různé problémy, překonávají překážky apod.

Kompetence komunikativní –

vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.

Rozvoj všech složek jazykové (i mimojazykové) komunikace je vlastní obsahovou náplní vzdělávací oblasti i vzdělávacího oboru, pro něž je učebnice určena.

Specifiky přístupu tohoto souboru učebnic jsou:

- důraz na **celostní jazykový rozvoj** (mluvená i psaná řeč, aktivity poslechu, ústního vyjadřování);
- nácvik čtení vždy ve smysluplném kontextu – čtení není samoučelné, text obsahuje pro děti zajímavé sdělení;
- důraz na **vizuální komunikaci** („čtení“ obrazového sdělení na fotografii, ilustraci...).

Kompetence sociální a personální –

učit žáky pečovat o své zdraví, chránit ho a být za ně zodpovědný, projevovali pozitivní city; rozvíjet vnímavost k lidem, prostředí i k přírodě a schopnost spolupracovat a respektovat úspěchy vlastní i druhých.

Témata učebnic pomáhají dětem reflektovat jejich dosavadní životní cestu i perspektivu, nový stupeň samostatnosti i odpovědnosti, spojený se vstupem do školy.

Zdůrazňují otázky zdravého životního stylu, odpovědnosti za své zdraví a bezpečnost.

Literární pojetí textů (ke čtení i k poslechu) slabikáře a čítanky, původní i převzaté verše a ilustrace, kombinace realistické fotografie i umělecké stylizace vytvářejí předpoklady pro rovnováhu mezi racionálním a citovým vnímáním světa i vnitřního života lidí.

Kompetence občanské –

připravovat žáky, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti; vést je k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učít je žít společně s ostatními lidmi.

Témata učebnic pomáhají dětem reflektovat nový stupeň samostatnosti i odpovědnosti, spojený se vstupem do školy, i setkání se školou jako důležitou institucí společnosti.

Žáci se setkávají na obrázcích v učebnici i v textech s dětmi různých etnik, z různých zemí a kultur (mezi postavami provázejícími učebnicemi jsou Vietnamka, Rom, chlapec z neúplné rodiny, s postižením...). Různost je prezentována jako normální a žádoucí stav.

Zdůrazněna je rostoucí odpovědnost dítěte za fyzické i sociálně-emoční prostředí ve třídě i v obci (včetně přírodního prostředí).

Kompetence pracovní –

pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Učebnice a příručka učitele obsahují náměty na řadu diagnostických, ale i autodiagnostických aktivit. Dítě se tak postupně učí hodnotit svůj výkon, poznávat své dovednosti a schopnosti.

Český jazyk – mimo jiné i díky své největší časové dotaci – zásadně přispívá k tomu, aby si děti osvojily základní rytmus školní práce a odpočinku, pozornosti a uvolnění. Základní zásady školní práce jsou proto i tematizovány v řadě lekcí. Děti postupně čtou i texty s tematikou práce dospělých.

Očekávané výstupy v souboru učebnic vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura pro 1. ročník

Očekávaný výstup	Učivo
Žák porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti. Komunikační a slohová výchova	Čtení s porozuměním Pozorné čtení Orientace v textu Dialog s partnerem Komunikační situace: pozdrav, oslovení, omluva, prosba, zpráva, adresa Naslouchání
V krátkých mluvených projevech žák správně dýchá a volí vhodné tempo řeči. Komunikační a slohová výchova	Cvičení správného dýchání a posazení hlasu Artikulační cvičení Nácvik správného tempa a frázování řeči Technika čtení
Žák zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním. Komunikační a slohová výchova	Vyvození a upevnění základních pracovních, kulturních a hygienických návyků Rozvoj grafomotoriky Formy psaní: opis, přepis, diktát, autodiktát
Žák píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky, kontroluje vlastní písemný projev. Komunikační a slohová výchova	Nácvik plynulého psacího pohybu Nácvik sebekontroly Odstraňování individuálních nedostatků v písemném projevu
Žák rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky. Jazyková výchova	Rozvoj fonemického sluchu Čtení písmen, slabik, slov a vět Kvantita samohlásek, dvojhásky
Žák čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku. Literární výchova	Rytmická říkadla, rozpočítadla Básničky Reprodukce textu Poslech
Žák vyjadřuje své pocity z přečteného textu. Literární výchova	Vyprávění Ilustrace, výtvarný doprovod Dramatizace Srovnávání
Žák pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností. Literární výchova	Vyprávění Volná reprodukce Přednes